

3. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском развитии. – С.П.б.: Союз, 1997. – 96 с.
4. Художественный труд. Учебная программа для начальных классов в рамках обновления содержания образования. –Г. Астана, АОО " Назарбаев Интеллектуальные школы», СШ им. Алтынсарина Национальная академия образования, 2016. - 58 с.
5. Методические указания для учителя. Методические пособия. - Астана: АОО " Назарбаев Интеллектуальные школы», Центр педагогического мастерства, второе издание, 2015. - 41 С.
6. Программа повышения квалификации учителей. Методические пособия. - Астана: АОО " Назарбаев Интеллектуальные школы», Центр педагогического мастерства, второе издание, 2015. - 23 С.
7. Гусакова А.М. Внеклассная работа по труду. Пособие для учителей.-М.: Просвещение, 1981.-176с.

БАСАТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ДҮНИЕТАНЫМЫН МУЗЫКА ҚҰРАЛЫМЕН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Кушкимбаева А.Б.

Ө. Сұлтанғазин атандағы Қостанай мемлекеттік педагогикалық университеті,
«Музыкалық білім»мамандығының 3-ші курс студенті
Қостанай қ.

Ғылыми жетекшісі: Жакаева С.Ә.

Ө. Сұлтанғазин атандағы Қостанай мемлекеттік педагогикалық университеті,
Қостанай қ.

Аннотация. Музыкалық білім беруде педагогтердің дүниетанымын қалыптастыруға, ұлттық дәстүрлерге, мәдениетке және музыкалық өнер саласындағы үздік әлемдік жетістіктерге негізделген балаларды эстетикалық тәрбиелеуге бағытталған қызметі өзекті болып табылады. Мақалада атап өтілгендей, жеке тұлғаға бағытталған білім беру, баланың жеке басының дамуына, оның дүниетанымына назар аудару басты міндет болып табылады. Бастауыш мектеп білім беру жүйесінде балалардың қабілеттерін дамыту арқылы жан-жақты дамуының негізін қалауға бағытталған деп атап өтті мақала авторлары. Эстетикалық дамуды қалыптастыру бойынша жұмыс оқушыларды өз халқының рухани құндылықтарына баулу арқылы мүмкін болады. Авторлар қызметі оқушылардың рухани мәдениеті мен дүниетанымын қалыптастырудағы музыканың рөлін түсінуге және түсіндіруге бағытталған мектептегі сабақтардағы музыка мұғалімінің рөліне ерекше назар аударады.

Түйінді сөздер: дүниетанымды қалыптастыру, музыка сабақтары, тұлғаның дамуы, ұлттық дәстүрлер, мәдениет, музыка.

Аннотация. В музыкальном образовании актуальным является деятельность педагогов, направленная на формирование мировоззрения, эстетическое воспитание детей, основанное на национальных традициях, культуре и лучших мировых достижениях в области музыкального искусства. Главным, как подчеркивается в статье, является личностно-ориентированное образование, акцентирование внимания на развитие личности ребенка, его мировоззрения. Начальная школа в системе образования призвана заложить основы всестороннего развития детей через развитие их способностей, подчеркивают авторы статьи. Работа по формированию эстетического развития возможна через приобщение школьников к духовным ценностям своего народа. Особое место авторы уделяют роли учителя музыки на уроках в школе, деятельность которого направлена на понимание и разъяснении роли музыки в становлении духовной культуры и мировоззрения школьников.

Ключевые слова: формирование мировоззрения, уроки музыки, развитие личности, национальные традиции, культура, музыка.

Annotation. In music education, the activity of teachers aimed at forming a worldview, aesthetic education of children based on national traditions, culture and the best world achievements in the field of musical art is relevant. The main thing, as emphasized in the article, is a person-oriented education, focusing on the development of the child's personality and worldview. The primary school in the education system is designed to lay the Foundation for the comprehensive development of children through the development of their abilities, the authors of the article emphasize. Work on the formation of aesthetic development is possible through the introduction of students to the spiritual values of their people. The authors pay special attention to the role of the music teacher in school lessons, whose activities are aimed at understanding and explaining the role of music in the formation of spiritual culture and worldview of schoolchildren.

Keywords: formation of worldview, music lessons, personal development, national traditions, culture, music.

Адамның дүниетанымы - оның білімі, көзқарастары, нанымдары, идеалдары жүйесін қамтитын адам санасының ерекше түрі, онда оның қоршаған әлемге деген қатынасы көрсетілген және оның қызметінің бағытын анықтайды. Дүниетаным қоршаған болмыстың құбылыстарын қабылдауға және ұғынуға, оны бағдарлауға, қоршаған өмірдің барлық жақтарына баға беруге, адамның өмірлік ұстанымын, оның қызметі мен мінез-құлқының жалпы бағытын анықтайды.

Өткен тарихтың сын көзінен өткен құнды ұлттық музыка мұралары арқылы жас буынның мінез-құлқының, дүниетанымының қалыптасуына ықпал етіп, болашаққа бағыт жасап отырған жағдайда ғана ұрпақтар арасындағы сабақтастық үзілмейді. Жас ұрпаққа халықтық тәрбие негізінде білім беріп, тәрбиелеу үшін халықтық музыканы насихаттауға жол ашу қажеттілігі туып отыр. Бұл мәселе Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі ретінде көрініс тапқан. Атап айтқанда, Қазақстан Республикасының бұл заңында: «Ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау» керектігі белгіленген.

Мектептің міндеттеріне ғылыми көзқарастар мен сенімдерді қалыптастыру, диалектикалық ойлауды қалыптастыру, рефлексивті процестерді дамыту, өз сенімдерін іске асыру кезінде ерік-жігерлік, іс-қимыл жасау қабілетін дамыту жатады. Ғылыми дүниетанымды қалыптастыру жолдары: әлеуметтік макро және микро ортаның әсері, оқыту және тәрбиелеу, өзін-өзі білім беру және өзін-өзі тәрбиелеу. Педагогикалық тұрғыдан алғанда, ғылыми дүниетанымды қалыптастыру – басқарылатын процесс екенін атап өту маңызды. Оқушылардың ғылыми дүниетанымын дамытудың негізгі алғышарты білімді терең және берік игеру болып табылады.

Бастауыш сынып оқушыларының дүниетанымын қалыптастыру проблемасының маңыздылығы гуманитарлық адамды қалыптастырудың әлеуметтік-педагогикалық қажеттілігімен анықталады. Барлық адамзаттық гуманистік құндылықтардың басымдылығы мәдениетте айқын көрінеді.

Мектеп жасындағы балаларда әлеуметтік табиғи, мәдени ортаға, жер бетіндегі барлық тірі адамға, еңбекке, жасампаздыққа деген ізгілікті қарым – қатынасты тәрбиелеу, гуманистік дүниетанымның қалыптасуы, адамның өзегі болып табылатын көзқарастар, нанымдар, идеалдар, оның әлеуметтік, азаматтық, адамгершілік басымдықтары мен оқушылардың өмірлік өзін-өзі анықтауының принциптерін қалыптастыру, қоғамда одан әрі қызмет ету қалыптасуы керек.

Дүниетаным индивидтің субъективті танылмаған, ұлтшыл, стихиялық практикалық әлеуметтік қатынастары саласында ерте жаста пайда болады. Онда сезім,

тілек, қажеттілік, қызығушылық, ерік, ынта, танылмаған ұмтылыс біріктіріледі. Бастапқы әлеуметтік тәжірибені жинақтау негізінде тәрбие мен практикалық оқытудың ықпалымен өзіндік ішкі схема, мінез-құлық құрылымы, оның ерекше бағдарламалық матрицасы қалыптасады.

Дүниетанымды қалыптастыру процесін зерттеу оқушылардың көзқарастары мен нанымдарына аударылатын білімді меңгеру және олардың ғылыми дүниетанымын қалыптастыру үшін алғышарттар жасайтын маңызды дидактикалық және тәрбиелік жағдайлардың қатарын анықтауға мүмкіндік береді.

Тарқатып өтсек: біріншіден, бастауыш мектептегі сабақта материалды баяндау жарқын және сенімді фактілер мен оларды терең талдау негізінде жүзеге асырылуы тиіс. Мұғалім нақты материалды мұқият таңдау және талдауы қажет.

Екіншіден, бастауыш мектеп оқушыларының дүниетанымын қалыптастыру процесінде барлық зерттелетін үдерістердің, құбылыстардың терең ғылыми түсіндірілуін, оларда қамаудағылардың себеп-салдарлық байланыстарын айқындауды қамтамасыз ету қажет.

Үшіншіден, оқушылардың өздерінде пайда болған барлық мәселелерді анықтауға итермелеу, табиғатта және қоғамда болып жатқан барлық құбылыстарды ұғынуда олардың талпыныстарын дамыту қажет. Қоғам өмірінің барлық салаларының реформалары мен жаңартуларын жүргізумен байланысты оқушылар біздің еліміз бен әлемде болған өзгерістер туралы ойланып, пікірлесуді тоқтатпайды.

Бастауыш сынып оқушыларының дүниетанымын қалыптастыру шарттарының бірі-терең ғылыми дәлелдемелерді, логикалық сенімділікті және барлық игерілетін білімдер мен дүниетанымдық сипаттағы қорытындылардың қарама-қайшы еместігін қамтамасыз ету болып табылады.

Оқушылардың көзқарастары мен нанымдарына білімді аударудың екінші шарты. Оқушылар қай бағытта қадам жасап келеміз, қандай түрлендіру жүзеге асырылады, біздің экономикадағы және әлеуметтік қатынастарды білуі қажет.

Оқушылардың ғылыми дүниетанымын қалыптастырудың үшінші шарты бағдарламалық материалдарды зерттеуде тарихи қағидатын сақтау болып табылады. «Тарих, мінез, құлық мектебі. Туған тарихымыздың батырлық дәстүрлерінде біздің жас ұрпақ тәрбиеленеді» [1, 25 б.]. Тарихи көзқарас таным құралы болып табылады және зерттелетін материалды терең меңгеруге ықпал етеді.

Дүниетанымды қалыптастырудың және білімді сенімге ауыстырудың төртінші шарты оқушылардың танымдық белсенділігі мен дербестігін дамыту болып табылады. М.Н.Скаткин «көзқарас, ұғым, заңдарды оқушылардың басына механикалық түрде салуға болмайды. Оларды міндетті түрде оқушының өзі мұғалімнің басшылығымен және көмегімен қалыптастыруы керек. Түсініктерді қалыптастыру, заңдарды түсіну-оқушылардың ойлауы мен іс-әрекетінің белсенді процесі», - деп жазады. Міне, сондықтан сабақтан тыс түрлі іс – шаралар, әңгімелесу, ертеңгіліктер, үйірме сабақтары, пікірталастар, оқырмандар конференциялары және т.б. өткізу кезінде адамгершілік, эстетикалық және дене шынықтыру – спорт тақырыптарына-оқушылардың терең ғылыми мазмұндылығына, сонымен қатар белсенді ойлау іс-әрекетіне қол жеткізу, жұмыстың дискуссиялық формаларын қолдану қажет.

Білімді сенімге ауыстырудың бесінші шарты оқушылардың оқылатын материалға эмоциялық қатынасын қоздыру болып табылады. Оқуға деген эмоционалды-жағымды қарым-қатынас, ең алдымен, оқушылардың танымдық белсенділігін ынталандырады, меңгерілетін білімге субъективті қарым-қатынасты қалыптастыруға ықпал етеді.

Оқытудың өмірмен тығыз байланысы, оқушыларды еңбек өміріне тарту дүниетанымын қалыптастырудың алтыншы шарты болып табылады.

Олар өмірлік тәжірибе алып, еңбек дағдыларын игеріп, өз идеяларын практикалық іске асыруға үйренеді. Тұлғаның адамгершілік тәрбиесіндегі еңбектің маңызы ерекше.

Оқушылардың ғылыми дүниетанымын қалыптастырудың жетінші шарты оқу-тәрбие роботтары процесінде олардың жас және жеке ерекшеліктерін есепке алу.

И. Т. Огородниковтың пікірінше: «Дүниетанымдық идеялар кезекпен емес, бір-бірінен кейін бірі, бір-бірімен тығыз байланысқан кешенде игеріледі. іс жүзінде олар оқушылардың дене және ақыл-ой күштерінің дамуына, олардың білім беру дайындығының кеңеюіне қарай бірте-бірте күрделене бастайды», - деген екен.

Ақырында, сегізінші шарт: оқушылардың дүниетанымын қалыптастыру бойынша оқу-тәрбие жұмысының барлық жүйесінде мұғалім тұлғасы үлкен рөл атқарады. Оқушылардың ғылыми дүниетанымын қалыптастыру бойынша жұмыс әрбір педагогтан дидактикалық және тәрбиелік шеберлікті, өзінің моральдық қасиеттерін үнемі жетілдіруді, сондай-ақ оқушыларға ұқыпты және қамқор болуды талап етеді.

Сонымен қатар, бастауыш сынып оқушыларының дүниетанымын қалыптастырудағы музыканың рөлі маңызды. Баланың эмоционалдық аясына музыкалық мәнерлілік құралдарының көмегімен әсер ету және оның адамгершілік нанымдарын қалыптастыру процесін тездететіні жалпыға мәлім. Қазіргі уақытта бұл мәселенің өзектілігі мемлекеттік саясат деңгейінде де сезіледі. Қазіргі білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі жеке тұлға мен қоғамның этикалық қағидалары мен идеалдарын қалыптастыру және дамыту құралы ретінде өнердің тәрбиелік және дүниетанымдық әлеуетін жүзеге асыру болып табылады.

Музыка адамның ойлары мен эмоцияларын білдіреді, адамдардың қарым-қатынасы және адамның физиологиясы мен психикасына әсер ету құралы болып табылады. Баршамыз білетіндей музыка өнер жүйесінде айрықша орын алады. Музыка тәрбие құралы, ол адамның психикасына, физиологиясына әсер етіп, оң және теріс эмоцияларды тудыратыны белгілі. Сондықтан да барлық балаларды музыкалық тәрбиелеудің маңыздылығы мен қажеттілігі, жалпы психикалық қасиеттерін (ойлау, қиял, назар, есте сақтау, ерік-жігер) дамыту үшін, эмоционалдық қайырымдылықты, эстетикалық талғамдары, адамның дүниетанымын тәрбиелеу үшін музыкалық тәрбиенің маңызы айрықша көрінеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Л.Какимова - Дүниетанымдық бағдарлар білімі// Ұлт тағылымы.- 2003.-№1. 129-135б.
2. Б. Ж.Әубәкірова - Мәдениеттің дамуы: дүниетанымдық аспект/ Изденіс: гуманитарлық серия.-2003.-№3.-. 149-154б.
3. Н.Н. Федотова - Төзімділік ретінде бүкіләлемдік және құралдық құндылығы // Философиялық ғылым.-2004.-№4. 5-27 б.
4. Л. А. Безбородова Ю. Б. Алиев - Музыка пәнін оқыту Әдістемесі туралы-жалпы білім беретін мекемелер:.. - М.: «Академия» баспа орталығы.-2002.- 416 б.
5. Лихачев Б.Т. 65. Педагогика .Дәріс / оқу курсыжәне ПБҚ тыңдаушыларын даярлау-4-ші басылым., М., 2003. - 607б.
6. Харламов И. Ф. Педагогика. - 7-ші басылым. – М., 2002. – 560б.